

Global tendensiyalara adekvat cavab verən Azərbaycanla rəqəmsal iqtisadiyyatın və texnologiyaların inkişafı üçün əlverişli infrastrukturun formalaşdırılması istiqamətində fəal iş aparılır. Müxtəlif layihələrin gerçəkləşdirilməsi zamanı müasir iqtisadi və texnoloji innovasiyaların tətbiqinə mühüm önəm verilir.

Dünyanın inkişaf etmiş ölkələrində ciddi uğur qazanan "ağıllı" şəhər və kənd layihələrinin Azərbaycanla ilk dəfə məhz Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda həyata keçirilməsi də olduqca əhəmiyyətlidir.

2021-ci il aprelin 19-da Prezident İlham Əliyev "ağıllı şəhər" və "ağıllı kənd" konsepsiyasının hazırlanması haqqında sərəncam imzalayıb. Sərəncamda qeyd edilir ki, Azərbaycan Respublikasının şəhər və kəndlərində göstərilən xidmətlərin keyfiyyətinin, təhlükəsizliyinin, səmərəliliyinin artırılması, onların göstərilməsində informasiya texnologiyalarının tətbiqi, habelə həmin xidmətlər üzrə mövcud resursların effektiv istifadəsi və idarə olunmasının təmin edilməsi şəhər və kənd yerlərində dayanıqlı inkişafın əsas prioritetlərindəndir. Bu konsepsiyalar müasir texnologiyaların, süni intellektin, genişzolaqlı internetin və avtomatlaşdırılmış sistemlərin tətbiqi ilə idarəetmənin və yaşayışın daha effektiv və təhlükəsiz şəkildə təşkili məqsədini daşıyır.

Bu layihələr resurslara qənaət etməyə səbəb olur

"Ağıllı" şəhər və kənd konsepsiyasının üstünlükləri, eləcə də ölkəmizdə, xüsusilə də Qarabağ və Şərqi Zəngəzurda belə bir layihənin necə tətbiq olunması ilə bağlı qəzətimizə ətraflı məlumat verən Azərbaycan Elm və Təhsil Nazirliyinin İnformasiya texnologiyaları İnstitutunun baş mütəxəssisi Oqtay Ələkbərovun sözlərinə görə, bu, ölkəmizdə rəqəmsal cəmiyyətin formalaşdırılması istiqamətində mühüm bir mərhələdir. O bildirib ki, "ağıllı şəhər" konsepsiyası şəhər mühitin-

də nəqliyyatın, enerji sistemlərinin, ictimai təhlükəsizliyin, kommunal xidmətlərin və digər sahələrin "ağıllı" texnologiyalar vasitəsilə idarə olunmasını nəzərdə tutur. Bu yanaşma ekoloji davamlılığın qorunmasına, insanlara daha rahat və təhlükəsiz yaşam şəraitinin yaradılmasına xidmət edir. Küçə işıqları avtomatik sistemlərlə idarə olunur, enerji itkiləri minimuma endirilir. Eyni zamanda insanlar bələdiyyə xidmətlərindən onlayn formada istifadə edə bilir, vaxt itkisinin qarşısı alınır. Şəhərin havası, suları və tullantıları üzərində daimi elektron nəzarət qurulur ki, bu da ətraf mühitin qorunmasına böyük töhfə verir. Dünyada bu modeldən uğurla istifadə edən ölkələr arasında Sinqapur, Cənubi Koreya, Hollandiya, Danimarka və Birləşmiş Ərəb Əmirlikləri kimi dövlətlər var.

Oqtay Ələkbərov deyib ki, "ağıllı kənd" konsepsiyası isə, əsasən, kənd təsərrüfatının rəqəmsallaşdırılması, dayanıqlı infrastrukturun qurulması, təhsil, səhiyyə və digər sosial xidmətlərin innovativ həllər üzərində təşkili ilə kənd yerlərində həyat səviyyəsinin yüksəldilməsinə yönəlib. Bu, kəndlərin boşalmasının qarşısını alır, eyni zamanda kənd təsərrüfatı məhsuldarlığını artırır və kənd icmalarını gücləndirir. "Ağıllı kənd" modeli kəndlərdə yaşayan insanların həyatını asanlaşdırmaq və kənd təsərrüfatını daha məhsuldar etmək üçün tətbiq olunur. Bu kəndlərdə əkin sahələrinin vəziyyəti dronlar və peyk vasitəsilə izlənilir, suvarma sistemi torpağın ehtiyacına uyğun olaraq avtomatik işləyir. Bütün bunlar məhsuldarlığın artmasına və resurslara qənaət edilməsinə səbəb olur. Kəndlərdə günəş və külək enerjisindən

istifadə olunur ki, bu da həm müasir, həm də ekoloji cəhətdən təhlükəsiz enerji mənbəyi sayılır. Kənd əhalisi artıq uzaq məsafələr qət etmədən elektron səhiyyə və təhsil xidmətlərindən istifadə edə bilir. Yerli məhsullar isə internet vasitəsilə satışa çıxarılır ki, bu da kəndlərə əlavə gəlir qazandırır.

"Ağıllı" şəhər və kənd konsepsiyası digər ərazilərimizdə də tətbiq ediləcək

"Ağıllı şəhər" və "ağıllı kənd" layihələrinin tətbiqinin Azərbaycanla rəqəmsal transformasiyanın əsas istiqamətlərindən birinə çevrildiyini qeyd edən Oqtay Ələkbərov bildirib ki, bu konsepsiyalar ölkəmizin "Azərbaycan 2030: sosial-iqtisadi inkişafa dair Milli Prioritetlər" sənədində də öz əksini tapıb. Dövlət tərəfindən informasiya texnologiyalarına böyük sərmayələr qoyulur, "e-hökumət" platforması təkmilləşdirilir, süni intellektin tətbiqi üzrə strateji yol xəritələri hazırlanır. Layihələrin həyata keçirilməsi üçün Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi, Aqrar Siyasət üzrə Dövlət Komitəsi, Azərbaycan Respublikasının Prezidenti yanında Vətəndaşlara Xidmət və Sosial İnnovasiyalar üzrə Dövlət Agentliyi ("ASAN xidmət") və digər qurumlar arasında səmərəli əməkdaşlıq mövcuddur. Bu yanaşma sayəsində həm şəhərlərdə, həm də kəndlərdə resurslardan səmərəli istifadə, şəffaf idarəetmə, ekoloji tarazlıq və yüksək həyat keyfiyyəti təmin edilir. Qarabağ və Şərqi Zəngəzur iqtisadi rayonlarında aparılan bərpa və yenidənqurma işləri çərçivəsində bu konsepsiyalar praktiki olaraq tət-

biq edilir. Bununla Azərbaycan regionda texnoloji inkişafa əsaslanan modern kənd və şəhər modellərinin formalaşdırılması baxımından nümunəvi bir yanaşma sərgiləyir. Artıq Zəngilan rayonunda ilk "ağıllı kənd" layihəsi uğurla reallaşdırılıb. Həmçinin Şuşa, Füzuli, Cəbrayıl, Laçın və Qubadlı kimi şəhər və rayonlarda da "ağıllı şəhər" konsepsiyası çərçivəsində işlər aparılır.

"İşğaldan azad edilmiş ərazilərdə reallaşdırılan bu müasir idarəetmə modelinin gələcəkdə ölkənin bütün regionlarında genişlənməsi planlaşdırılır. Aran və Mil Muğan zonaları uzun illər ərzində kənd təsərrüfatının ənənəvi mərkəzləri olub. Burada rəqəmsal suvarma sistemləri torpaqdan və sudan daha səmərəli istifadəni təmin edəcək, "ağıllı" istixanalar il boyu məhsul istehsalına şərait yaradacaq. Alternativ enerji - günəş və külək stansiyaları - fermerlərə ucuz və ekoloji təmiz elektrik enerjisi təqdim edəcək,

məhsuldarlıq isə kompüter alqoritm-ləri ilə proqnozlaşdırılacaq. Nəticədə kənd yerlərində həyat səviyyəsi yüksələcək, gənclər torpaqda qalmaq üçün stimül əldə edəcəklər. Gəncə, Şəki, Mingəçevir və Zaqatala kimi region mərkəzləri "ağıllı şəhər" texnologiyalarının növbəti ünvanıdır. Bu ərazilərdə şəhər nəqliyyatının idarə olunmasında sensorlar və süni intellektdən istifadə ediləcək, dayanacaqların doluluğu real vaxtda mobil tətbiqlərdə əks olunacaq. İctimai xidmətlər - kommunal ödənişlərdən tutmuş bələdiyyə icazələrinə qədər - vahid elektron portal üzərindən göstəriləcək, prosedurlar daha şəffaf və qısa zamanda yerinə yetiriləcək. Yaşıl-lıq sahələrində suvarma sistemləri torpaq rütubətinə görə avtomatik işlədiləcək, küçə işıqlandırması isə gün batandan sonra sensorlara əsasən aktivləşəcək. Bakı ətrafı, xüsusilə Abşeron yarımadası, artıq ölkənin texnoloji infrastrukturunun mər-

kəzlərindən birinə çevrilib. Geniş-lənən şəhərciklər - Masazır, Məhəmmədi, Saray və Hövsan - "ağıllı" məhəllə konsepsiyası ilə planlaşdırılacaq. Burada suvarma, tullantıların idarə olunması, küçə izləmə kameraları və hava monitorinq sistemləri vahid platformada birləşdiriləcək. Eyni zamanda avtomobil parklarının idarə edilməsi, elektrik dolum stansiyaları və ictimai nəqliyyat marşrutları "ağıllı" alqoritm-lərlə optimallaşdırılacaq ki, yeni Abşeron yaşamaq üçün model zona-ya çevrilsin. Naxçıvan Muxtar Respublikası isə coğrafi və enerji müstəqilliyi xüsusiyyətlərini nəzərə alaraq "ağıllı kənd" və "ağıllı şəhər" modellərinin pilot zonası kimi nəzərdən keçirilir. Burada dağlıq və sərhəd ərazilərdə suvarma sistemlərinin idarə olunmasında peyk monitorinqi, kiçik külək və günəş elektrik stansiyalarının integrasiyası, həmçinin onlayn təhsil və məsə-fədən səhiyyə xidmətləri tətbiq

olunacaq. Beləliklə, "ağıllı şəhər" və "ağıllı kənd" konsepsiyasının ölkə üzrə yayılması yalnız texnoloji yenilik deyil, eyni zamanda sosial ədalət, yerli inkişaf və ekoloji davamlılıq baxımından da milli prioritetdir. Bu yanaşma Azərbaycanla həm regionlararası sosial-iqtisadi fərqləri azaldacaq, həm də vətəndaşlara daha yüksək xidmət standartları təqdim edəcək", - deyə mü-təxəssis qeyd edib.

Azərbaycanın spesifik özəllikləri nəzərə alınır

Prezident İlham Əliyevin sərəncamı ilə əsası qoyulan "ağıllı şəhər" və "ağıllı kənd" konsepsiyasının işğaldan azad edilmiş ərazilərdə uğurla tətbiq edildiyini qeyd edən Milli Məclisin deputatı, İqtisadi siyasət, sənaye və sahibkarlıq komitəsinin üzvü Vüqar Bayramovun sözlərinə görə, ilk "ağıllı kənd" pilot layihəsi artıq Zəngilan rayonunun Ağalı kəndində uğurla reallaşdırılıb: "Ağalı kəndində tikinti və infrastruktur tamamilə yeni, innovativ yanaşmalar əsasında qurulub və vətəndaşlarımız artıq burada məskunlaşıblar. Ağalıda günəş pə-nəlləri və alternativ enerji mənbələri, "ağıllı" suvarma və su idarəetmə sistemləri, rəqəmsal təhsil və səhiyyə xidmətləri, sensorlarla təchiz olunmuş nəzarət sistemləri tətbiq olunub. Növbəti "ağıllı" kənddə məskunlaşma təməlqoyma mərasimi həyata keçirilən Füzuli rayonunun Dövlətyarlı kəndində olacaq".

Deputat deyib ki, "ağıllı" şəhər və kənd modelinin respublikamızın daha çox bölgəsini əhatə etməsi dövlət siyasətinin prioritet məsələlərindəndir: "Təbii ki, bu layihələr reallaşdırılarkən həm Azərbaycanın spesifik özəllikləri, həm də qlobal çağırışlar, beynəlxalq təsirlər nəzərə alınır və ona uyğun qərarlar verilir. Bu kontekstdən qeyd etmək lazımdır ki, həm Şərqi Zəngəzur, həm də Qarabağda "ağıllı kənd"lərin inşa edilməsi əsas istiqamətlərdəndir".

Ülkər XASPOLADOVA, "Azərbaycan"